

Pojmovost a předpojmovost / Předpojmovost / Člověk a sebeepochopení

Jakmile se nejrůznější mytologické a náboženské pokusy o lidské sebeporozumění dostanou do „silového pole“ filosofie, není dost dobře možné, aby zůstaly tím, čím kdysi byly, ale dříve či později musí podniknout další „pokus“, totiž o interpretaci onoho sebeporozumění, která by obstála v onom poli, strukturovaném pojmově. A pak se ukazuje, že sebeepochopení člověka, který sám sebe ztotožňuje s tím, co (z něho) neumírá, a vymýšlí si třeba argumenty, údajně prokazující, že duše je nesmrtelná, stojí na určitých metafyzických předpokladech, o nichž samo nemusí mít a nejčastěji nemá povědomí, ale které je možno kritickou analýzou odhalit. (Jinak řečeno: je propastný rozdíl mezi „nesmrtelností“, o kterou tak usiluje Gilgameš a která je jen touhou po úniku před smrtí, a mezi platónskou myšlenkou „nesmrtelnosti“ duše, jak ji třeba najdeme v dialogu Faidón, která tvrdí, že duše „je“ nesmrtelná.). Tyto metafyzické předpoklady jsou sice původně nepřítomny v rámci mýtu, ale okamžitě „naskočí“ tam, kde se určité mytologické nebo náboženské představy dostanou do „silového pole“ pojmového myšlení. A platí to stejně pro představu „stěhování duší“ (metempsychózu) jako pro „učení“ o reinkarnaci a některé další. Dějinně nejvýznamnější (přinejmenším až dosud) bylo setkání staré hebrejské tradice s již pokročilým a dokonce již upadajícím pojmovým myšlením řeckým v několika posledních staletích př. Kr. a potom zejména setkávání a střetání obojí tradice v křesťanství, kde už nešlo o pouhé oboustranné ovlivňování, nýbrž o aktivní, programový pokus o synkrezí a syntézu. Výsledkem tohoto myšlenkového a duchovního procesu bylo dlouhodobé narušování metafyzických předpokladů řeckého pojmového myšlení, které v posledních staletích ústí do kritiky samých předpokladů řecké pojmovosti a prolamování mezí metafyzického myšlení. Tím je vlastně určeno, jaké předpoklady si musí osvojit a případně nově vybudovat každá filosofická antropologie, jež chce být na úrovni doby (a to znamená nejen na úrovni přítomnosti, ale zejména nejbližší budoucnosti).

(Praha, 011104-1.)